

Kara Para Aklamada Sermaye Piyasası Araçları'nın Kullanımı

İbrahim SIRMA

İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi,
İşletme Bölümü, İstanbul. Email: sirma@istanbul.edu.tr

Arif SALDANLI

İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi,
İşletme Bölümü, İstanbul. Email: saldanli@istanbul.edu.tr

ÖZET: Kara para aklama konusu, kavram olarak içinde taşıdığı belirsizlikten, veri ve vakaların tam olarak tespit edilememesinden dolayı Türkiye ölçeğinde akademik anlamda çok çalışılan bir konu olmamıştır. Bu çalışma da kara para hakkında genel bir bilgilendirme ve sermaye piyasalarının kara para aklamada ne şekilde kullanılabilmesine ilişkin bir çalışma yapılmıştır. Kara paranın aklanması ve yasal bir kazanç hüviyeti verilmesi için suçlular birçok kanal kullanmaktadır. Sermaye piyasası da bütün çerçevesiyle kara para aklayan suçlular tarafından kullanılabilme potansiyeli olan bir alandır. Bu çalışmada Sermaye Piyasası'nın ne şekilde suistimal edilebileceği, özellikle halka açık şirketler üzerinden aklama suçu kapsamında hangi tür tipolojilerin kullanılabilmesine yer verilmiştir. Çalışma da son olarak da Türkiye'de Kara para aklamaya ilişkin olarak yapılan düzenleme ve ilgili raporlarda Sermaye piyasalarında neler yapıldığını ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kara para, Suç Gelirleri, Para aklama

JEL Kodu: G23; K20

Money Laundering with Capital Markets Instruments

ABSTRACT: Because of the uncertainty of money laundering as a concept and as data and cases cannot be identified concretely, it has not been investigated comprehensively in the field of academy in Turkey. In this research, we conducted a study aiming to provide general information concerning money laundering and how capital markets can be utilized in money laundering. Criminals resort to various channels and methods for money laundering to present it as a legal income. Likewise, the capital market has the potential to be utilized by criminals for money laundering within this framework. This study also investigates how the capital market can be abused, particularly the study covers the typologies used within the scope of money laundering crime through public companies. As another aspect of the research, the study includes the arrangements provided in Turkey concerning money laundering and the conclusions concerning the action taken in capital markets in the related reports.

Keywords: Illicit Money, Money Laundering, Proceeds of Crime

JEL Code: G23; K20

1. Giriş

Kara paranın diğer bir ifadeyle suç unsuru gelirin, yasal bir görüntü altında kullanılması, suçlular açısından sebepsiz zenginleşmeyi açıklayabilmek adına zorunlu bir ihtiyaçtır. Kara paranın aklanması, bu ihtiyacın ortaya çıkardığı bir fiili bir durumdur. Kara para ve aklanma olayını münferit olaylardan ziyade bir süreç olarak değerlendirmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Kara para aklamada birçok kanal kullanılır. Finansal hizmetler veren kuruluşlar, döviz büfeleri, kuyumcular, tarihi ve/veya sanat eseri koleksiyoncuları, spor kulüpleri, bahis ve şans oyunları lisans sahipleri vb. en çok bilinenleridir. Bu iş kollarının ortak noktası, faaliyet alanı içinde çok hızlı nakit akışı olması ve alım-satımına konu ilgili ticari emtianın nakde çevirebilmesine imkân sağlayacak aktif bir piyasanın olmasıdır.

Sermaye Piyasası kurumları da, banka ve sigorta sektörü ile birlikte kara para aklamada kullanılabilme potansiyeli olan finansal hizmet kurumlarından. Sermaye piyasası araçlarının

(menkul kıymetler ve türevleri) alım satımı ağırlıklı olarak elektronik ortamda yapılmakta ve ulusal sınırlar pek geçersiz olmaktadır. Bu fiili durum piyasalara girişi ve çıkışı kolaylaştırmaktadır. Piyasanın bu yapısı suç unsuru gelirlere, sermaye piyasalarında hem aklanma hem de transfer olma imkânını tanımaktadır.

Diğer kara para aklama kanallarından farklı olarak, Sermaye piyasasının kurumları, araçları, faaliyetleri ve ihraççıları arasında entegrasyon sağlanarak kara paranın aklanması mümkündür. Sermaye piyasalarında bu şekilde kara para aklamının mümkün olduğunu düzenleyici ve denetleyici otoriteler tarafından gözetildiği halde, sermaye piyasalarında kara para aklamının genel bir tipolojisini belirlemede zorlanmaktadır. Sermaye piyasasında kara para aklama hakkında yapılan akademik çalışmalar ve kurumlar tarafından hazırlanan raporlarda tipoloji belirlemedeki sıkıntılara yer verilmiştir. Bu çalışmada sermaye piyasasının ne şekilde kara para aklamaya taraf olduğu genel hatlarıyla belirtilmektedir. Aynı zaman düzenleyici ve denetleyici otoritelerin dikkatini çekmek adına, ihraççı pozisyonundaki halka açık şirketlerin, sermaye piyasalarında kara para aklamadaki en zayıf halka olarak ne şekilde kullanılabileceğine tiplendirmelere gidilmek yoluyla yer verilmiştir.

Bu çalışma, sonuç kısmı ile birlikte yedi başlık altında toplanmıştır. Öncelikli olarak bir literatür taraması yapılmıştır. Takip eden bölümde kara para aklamaya karşı uluslararası kurumların faaliyetlerine değinilmiştir. Dördüncü bölümde paranın aklanma aşamalarına yer verilmiş, beşinci bölümde ise kara para aklamada menkul kıymet kullanımının ne şekilde olabileceği açıklanmaya çalışılmıştır. Altıncı bölümde Türkiye’de bu konuda düzenleyici ve denetleyici otoritelerin çalışmalarına yer verilmiş ve son kısımda da çalışmanın sonucuna ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

2. Literatür

Sermaye Piyasasında kara para aklama ile ilgili çalışmalara bakıldığında daha çok kurumsal raporların hazırlandığı görülmektedir. Bu nedenle, bu çalışmaya ilişkin yaptığımız literatür araştırmasında bu kurumların raporlarına da ilişkin değerlendirmelere ve devamında akademik çalışmalara yer verilecektir.

Kara para aklamada sermaye piyasası araçlarının kullanımına ilişkin ilk kurum raporu 2001 yılında ABD Senatosu Devlet İzleme Ofisi (The U.S. Government Accountability Office)’nin hazırladığı “Anti-Money Laundering Efforts In The Securities Industry” rapordur. Rapor temelde bir anket çalışmasının sonucudur. ABD faaliyette bulunan aracı kurum ve yatırım fonu temsilcilerine sermaye piyasasında kara para aklamaya ilişkin görüşleri sorulmuştur. Raporun sonuç kısmında sermaye piyasasında kara para aklamının büyüklüğü hakkında tam bir görüş oluşmadığı ancak diğer finansal kurumlarda olduğu gibi sermaye piyasasında da kara para aklandığını, sektörü güvenlik açığının buna neden olacağı belirtilmiştir (United States General Accounting Office, 2001).

Kara para aklama ile ilgili bir diğer önemli çalışma Avrupa Konseyinin kara para aklama ve terörün finansmanına ilişkin gözlemci kuruluşu olan MONEYVAL’in 2008 yılında yayınlamış olduğu, menkul kıymetlerin kara para aklamada kullanımına ilişkin tipoloji araştırma raporu’dur (Council Of Europe, 2008). Çalışmanın yönetici özeti kısmında, Kara para aklamada esas kanal olarak kullanılmak istenene bankacılık sisteminde sıkı düzenlemeler, para aklama için uğraşanların farklı kanallar aradığını ve menkul kıymetlerin hızlı nakit sağlamasından dolayı bu kişilere cazip geldiği belirtilmiştir. Raporun amacının MONEYVAL üyelerine, menkul kıymetler piyasasında olası kara para aklamada kullanılacak yöntemler hakkında bilgi vermeyi amaçlandığı ifade edilmiştir.

Financial Action Task Force-FATF, 2009 yılında hazırlamış olduğu “Money Laundering and Terrorist Financing in the Securities Sector” rapor sermaye piyasası kara para aklama konusunda en kapsamlı rapordur. Raporda, Sermaye Piyasasındaki enstüraman çeşitliliği, uluslararası işlemler ve sektör çalışanlarının yetersizliklerine vurgu yaparak, sektörün kara para aklama için uygun güven zafiyeti (vulnerable) olan bir sektör olarak tanımlamıştır (FAFT, 2009).

Kara para Aklamaya ilişkin hazırlanan son rapor 2013 yılında, FATF benzeri Orta Asya ülkelerinin ağırlıklı üye olduğu Avrasya Kara Para Aklama ve Terör Finansmanının Önlenmesi Kurulunun (EAG) hazırlamış olduğu rapordur. Rapor bir toplantı tutanağı olarak hazırlanmıştır. Toplantının temel amacı sermaye piyasasının kara para aklama yöntemlerine ilişki tipoloji belirlemeyi amaçlamıştır. Raporda sermaye piyasasında işlemlerin hızının, likit yapısının, fonlarının hızlı bir şekilde yapı değiştirmesi, sektörü hızlı bir şekilde geliştirirken, bu durum illegal fonlarında örtülü bir şekilde bu piyasa üzerinden kendini aklama çalıştığı belirtilmiştir (Eurasian Group, 2013).

Jayasuriya, 2003 yılında yapmış olduğu çalışmasında Amerika Birleşik Devletlerinde 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen terör saldırısı üzerinden terörün belirsiz olan bir düşman olduğunu ve kaynak olarak illegal kaynaklardan finanse edildiği belirtmiştir. Bu kapsamda FATF, IOSCO gibi uluslararası kuruluşlarının yapmış olduğu çalışmaların finans sektöründe, özellikle sermaye piyasasının düzenlemelerin kapsamını belirlemede yerel regülatörler tarafından ciddiye alınması önerilmiştir (Jayasuriya, 2003).

Schneider tarafından 2004 yılında yapılan çalışmada Kanada ülke özelinde mali polis raporlarından yola çıkarak, sermaye piyasasında kara para aklamanın tarihi sürecine yer vermiş ve özellikle kara paranın sermaye piyasasında manüplatif işlemler için kullanıldığı, yapay olarak pay senetlerinin değerinin yükseltildiği ve sonrası "silkeleme" yöntemiyle piyasadan çekilerek kara paranın aklandığına çalışmasında yer vermiştir (Schneider, 2004).

Pemberton 2008 yılında yapmış olduğu çalışmasında kara para aklamanın aşamalarına yer vererek Kanada da yaşanan örnek vakalarla, menkul kıymetler piyasasında kara para aklamada tipoloji belirlemede bulunmuştur (Pemberton, 2000).

Jayasuriya, tarafından 2009 yılında yapılan çalışmada ise kara para aklama ile mücadelede uygulama taraflarına neler yapılabileceğine ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Borsa işlemlerinde iyi uygulamaların referans alınarak kara para aklamada önemli mesafeler alınmasının sağlanabileceği belirtilmiştir. Örnek uygulama olarak da 2007 yılında Hindistan merkezli bir şirketin borsa kaynaklı işlemlerinde takip edilmesi ile terörün finansmanına aracılık edildiğinin anlaşılmasıyla ABD Aracı Kurumlar Birliğinin (The National Association of Securities Dealers) Bank of America Investment Services, Inc şirketine 3 milyon dolar tutarında bir ceza kestiği örnek olarak verilmiştir. Buradan yola çıkarak müşteri tanıma kuralına ilişkin dikkate edilmesi gereken konulara dikkat çekilmiştir. (Jayasuriya, 2009).

Lai tarafından 2010 yılında yapılan çalışmada dünyanın 7. Büyük borsası olan Hong Kong borsası işlemlerinde olası Kara para aklama işlemlerine ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Çalışmada iki vaka verilmekle birlikte temel kısıtın yeterli vaka analizinin yapılamadığıdır. Bununla birlikte Hong Kong Borsanın kara para aklama açısından temel güvenlik açığının, borsa işlemlerine yetkili (lisanslı) 1.565 ticari işletme ve 35.745 gerçek kişi bulunduğu ve bu kişilerinin yerli ve yabancı müşterilerine karşı "müşteri tanıma kuralında" zafiyetlerinin bulanabileceği ifade edilmiştir (Lai, 2010).

3. Kara Para ve Uluslararası Mücadele

Kara para, kamu düzenini sağlayan yasalarla yasaklanmış faaliyetlerden elde edilen her türlü kazançtır. Kara paranın aklanarak sisteme dâhil edilmesi sürecinde temel unsurlar paranın kaynağının gizlenerek ve yasal görünüm kazandıracak şekilde niteliğinin değiştirilmesi söz konusudur (MASAK, 2012). "Kara Para Aklama" (Money Laundering), 1920'li yılların Amerika Birleşik Devletlerinde yasadışı örgütlerin kazançlarını, yasal ticarethaneler üzerinden ekonomik sisteme sokmalarıyla, bir kavram olarak kullanılmaya başlanmıştır. (Çelik, Koçağra, & Güler, 2000).

Finansal piyasalara girişin serbestleşmesi ve entegrasyonu, uluslararası bir nitelik taşıyan kara para aklamada birçok yöntemin gelişmesini sağlamış ve kara para aklamayı da kolaylaştırmıştır (Alp, 2000). Kara paranın uluslararası boyuttaki durumu Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi'nin (UNODC) raporuna göre 2009 yılı için tahmini olarak Dünyadaki Gayri Safi Milli Hasıla'nın % 3,6 ve bunun % 2,7'si (1,6 trilyon \$) aklanmıştır (FATF, 2009). Yasal olmayarak elde edilen bu kazanç, bütün toplumların güvenini tehdit etmekte, devletlerin ortak hareket etmesinin gerekliliğini de ortaya koymaktadır. Bu tehdidi öngören uluslararası toplum uluslararası metin, sözleşme ve organizasyonlarla bu tehditlere karşı önlem almaya çalışmaktadır.

Kara para ve aklanmasıyla mücadele konusunda, metin, sözleşme ve organizasyon oluşumunda Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi önemli adımlar atmıştır (Aykın, 2007). Suç gelirinin aklanmasıyla mücadelenin uluslararası aktörler ve çok taraflı sözleşmeler;

- Avrupa Konseyi direktifleri
- Viyana Sözleşmesi
- Basel İlkeleri
- Strasbourg Konvansiyonu
- Palermo Sözleşmesi
- Wolfsberg Prensipleri
- FATF

- IOSCO
- Avrupa Birliği Direktifleri
- Egmont Grubu,

Bu sözleşme ve organizasyonlar Uluslararası bağlamda en etkin olanlardır. Bu organizasyon ve sözleşmelerden bir kısmına, konun uluslararası boyutta nasıl değerlendirildiğini görmek adına genel yaklaşımları itibariyle yer verilecektir.

Bu belgelerden ilk olanı, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin* "Of The Committee of Ministers to Member States on Measures Against the Transfer And The Safekeeping of Funds of Criminal Origin -Yasadışı Kaynaklı Fonların Saklanması ve Transferine İlişkin Önlemler" tavsiye kararıdır. Bu tavsiye belgeyle, kara para aklamanın tespitinde en önemli basamak olan bankalar arası fon transferindeki şüpheli işlem bildirimini çerçevesi belirlenmiştir.

Uluslararası önemli gelişmelerden biri de, Viyana Konvansiyondur. (Vienna Convention: UN Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances- Viyana Sözleşmesi: Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi) Konvansiyon 19 Aralık 1988 tarihinde imzaya açılmış ve Kasım 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşmeyi kara para ile mücadele açısından önemli kılan suça kaynaklık eden fiiller tanımlanmaktadır. Türkiye'de bu sözleşmeye taraf olmuştur. (Birleşmiş Milletler, 1998)

Avrupa Konseyi'nde kara para aklamaya mücadelede temel metnini ise Strazburg Konvansiyonu olarak tanımlanan Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve Müsadere Sözleşmesi (Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime) oluşturur (Avrupa Birliği, 2005).

Strazburg Konvansiyonu aklama ile mücadele konusunda Viyana Konvansiyonundan daha geniş kapsamlıdır. Sözleşmenin 1.maddesinde; "Gelir", "Emtia", "Araçlar", "El koyma", "Esas Suç" kavramlarını tanımlayarak, suç gelirleri ve aklanmasındaki yapısal ilişkiler tam olarak ortaya konmuştur. Sözleşmenin 6. maddesiyle de "para aklama suçları" fiilleri karşısında sözleşmeye taraf olan ülkelerin yükümlülükleri ortaya konmuştur. 8 Kasım 1990 tarihinde imzaya açılmış 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Palermo Konvansiyonu olarak anılan, Uluslararası Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (United Nations Convention against Transnational Organized Crime) organize suçlarla mücadele öngören ilk uluslararası düzenlemedir. 15 Kasım 2000'de BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Sözleşmede, suç gelirlerinin aklanması konusunda Strazburg konvansiyonuna benzer ifadeler yer verilmiştir. Strasburg Konvansiyonu'na göre farklılığı hükümleri açısından (Aykın, 2007).

Kara para aklama ile mücadele konusunda oluşturulan en güçlü kuruluş, Türkiye'nin de üyesi olduğu Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force-FATF) 'dür. Günümüzde FATF'in üye sayısı Avrupa Komisyonu ve Körfez İşbirliği dâhil 36'dır. FATF yeni üye kabulünde ağır kriterler getirmiştir. Genişleme yerine FATF benzeri bölgesel organların (FATF Style Regional Bodies-FSRBs) oluşturulmasını teşvik etmektedir.

FATF, faaliyetlerini 1990'da yayınladığı ve 1996'da revize ettiği kırk tavsiye kararları temelinde dayalı olarak yürütmektedir. Bu tavsiye kararları oluşturmada Viyana Konvansiyonu'ndan önemli ölçüde yararlanılmıştır. Ancak, FATF Viyana Konvansiyonu'ndaki yaklaşımdan farklı olarak suç gelirlerinin aklanması ile mücadele için sadece aklama fiilinin suç haline getirilmesini yeterli görmemiştir. Bunun yanında, birçok önleyici tedbirin de uygulanması gerekliliğini ortaya koymuştur. FATF' nin "hareket adımları" olarak nitelendirilebilecek olan "Kırk Tavsiye" (The Forty Recommendations) suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının engellenmesi için ceza hukuku, banka hukuku ve uluslararası işbirliği alanlarında 40 önemli nokta olarak tespit edilmiştir.

FATF' nin Tavsiyeleri;

- Paranın Aklanmasını Önlemede Ulusal Hukuk Sisteminin Geliştirilmesi.
- Finansal Sistemin Rolünün Güçlendirilmesi.
- Uluslararası Alanda İşbirliği ana başlıkları altında toplanmıştır (Aykın, 2007).

Bunun yanında Suç gelirlerine ilişkin olarak uluslararası hızlı ve güvenilir bilgi değişimini öngören Egmont Grubu bulunmaktadır. Grubun temel amacı, ülkelerin ulusal düzeydeki suç unsuru gelirin aklanmasıyla mücadele sistemlerinin gelişmesine yardımcı olmak ve aklama ile ilgili

* 27/6/1980 tarihli toplantısında kabul edilen Recommendation No.R (80)10 sayılı kanun.

uluslararası bilgi değişimlerine katkı sağlamaktır. Egmont Grubu üyesi ülkeler arasındaki bilgi değişimleri ülkelerin mali istihbarat birimleri (Financial Intelligence Unit- FIU) aracılığı ile yapılmaktadır. Mali istihbarat birimleri arasında hızlı, sistematik ve güvenli bilgi değişimi amacıyla Egmont Güvenlik Ağı (Egmont Secure Web-ESW) bilgisayar ağı sistemi oluşturulmuştur (Aykın, 2007).

Ayrıca, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisinin (UNODC) bir parçası olarak oluşturulan ve Viyana'da merkezi bulunan Kara para Aklamaya Karşı Küresel Program (Global Programme Against Money Laundering-GPML) aktif bir şekilde çalışmaktadır (UNODC, 2012).

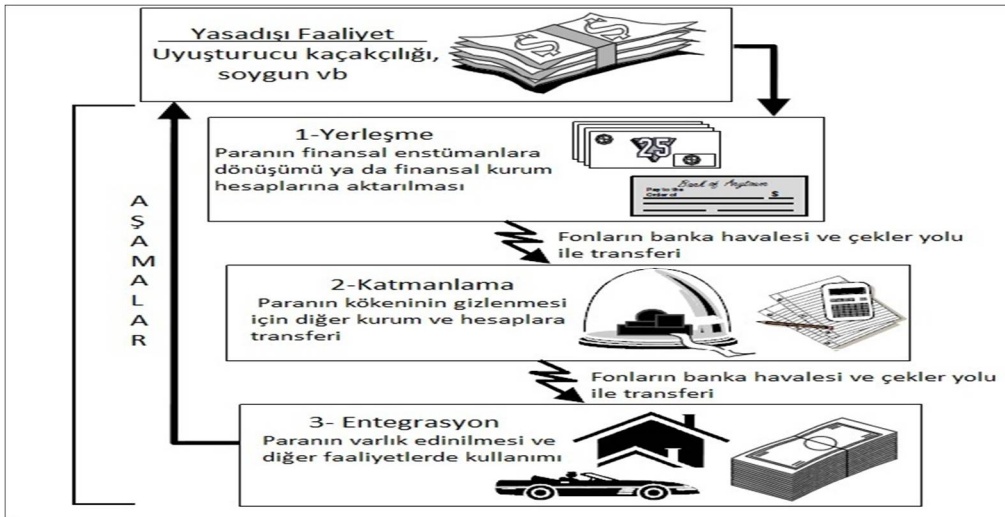
Suç gelirlerinin aklanmasında Sermaye Piyasalarının kullanılma potansiyeline karşı, Sermayeye Piyasalarında standartlar belirleyen ve tavsiyelerde bulunan Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonu Örgütü ((International Organization of Securities Commissions – IOSCO), çeşitli öneriler ve prensipler yayınlamıştır. Bu önerilerde, Sermaye Piyasası Kurumları tarafından müşteri kimliğinin tespiti, menkul kıymet ve vadeli işlem kayıtların saklanması, yetkili kurullar tarafından şüpheli işlem bildirim sistemini kurulması, suç gelirlerinin önlenmesi, tanımlanması ve kontrolü için ulusal ve uluslararası kuruluşlarla koordinasyonun sağlanması gibi hususları açıklanmıştır. Takasbank'ta bu önerilerde kendi durumuna ilişkin olarak uyum sağladığını sitesinden yayınlamıştır.

Kara para aklamaya karşı prensipler belirlemek üzere 12 özel bankanın bir araya geldiği Wolfsberg Grup'un, Yatırım Fonları ve Fon Niteliğindeki Diğer Yatırım Araçları için Kara Para Aklama ile Mücadele Rehberi-2006 (Anti Money Laundering Guidance for Mutual Funds and Other Pooled Investment Vehicles) Sermaye piyasalarında, kara para aklamaya karşı yapılmış bir düzenleme olarak dikkat çekmektedir.

4. Kara Para Aklamamın Aşamaları

Kara para aklama üzerine yapılan araştırmalar ve kamu otoritelerinin yapmış olduğu denetimlerde, kara para aklamada çok sayıda yöntemin kullanılabileceği gözlenmiş olmakla birlikte, bu yöntemlerin ortak noktalarının olduğu görülmüştür. Hemen hemen bütün yöntemlerde suç unsuru gelir, benzer aşamalardan geçirilmek suretiyle ekonomiye aklanmış olarak sokulmaktadır. Bu aşamalar, Yerleştirme (Placement), Katmanlama (Layering), Bütünleştirme (Integration) olarak gerçekleşmektedir (Şekil 1).

Şekil 1: Kara Para Aklama Aşamaları

Kaynak: Pemberton (2000)

Para aklama sürecinde aşamaların birbirini izleyerek gerçekleşmesi mümkün olduğu gibi tek aşama halinde de gerçekleşebilir. Bu noktada belirleyici olan para aklama işleminin yapılacağı ülkelerde mevcut düzenlemeler, kullanılabilecek finansal enstüman çeşitliliği ve kara para aklama işlemini yapanların faaliyet konuları gibi değişkenler olarak öne çıkmaktadır.

4.1. Yerleştirme (Placement) Aşaması

Yerleştirme; yasa dışı kazancın, nakde dönüştürmesi kolay (likit) bir varlığa ilk dönüştürülme hamlesidir. Suç unsuru gelir, genelde nakit olarak el değiştirmektedir ve eldeki paranın kaynağına ilişkin yasal bir gerekçe oluşturmak zordur. Bu nedenle kazancı elde edenler, nakit formundaki paradan kurtulmak ve finansal sisteme sokulmak istenmektedir.

Yerleştirme aşaması, hukuki yaptırımların çoğunluğunun uygulandığı ve şüpheli işlemlerin rapor edilmesinin hedeflendiği aşamadır. Yerleştirme, kara para aklama işleminin gerçekleşmesine en açık ve kara para aklama işleminin en bariz gerçekleştiği aşamadır. Ancak söz konusu aşamada işlem gören miktarlar küçüktür ve bu aşamada işlem yapan kişiler küçük çaplı kuryelerden ibarettir. Gerçek suçlular, ellerini nakit para ile işlem yaparak kirletmezler (Pemberton, 2000).

Kara para aklanma sürecinde yerleştirme aşamasında suç unsurları neticesinde elde edilen nakit para;

- Gelirin elde edildiği ülkeye göre daha az denetim bulunan bir ülkede banka hesabına aktarılacak üzere nakdi olarak diğer ülkelere taşınabilir.
- Yüksek tutarlı işlemler dikkat çekebileceği için mevcut gelir paylara ayrılarak farklı finansal kurumlarda açılan farklı hesaplara aktarılabilir. Burada yasal düzenlemelerden etkilenmemek için ilgili ülkedeki bildirim tutarının altında meblağlarda işlem yapmak önemlidir.
- Nakit kaynak kullanılarak lüks harcamalar finanse edilebilir. Ya da satın alınacak hisse senedi vb menkul kıymetler ile nakit para kaydi formata dönüştürülebilir.
- İlgili paranın tekrar finans kurumlarına aktarılması sırasında yasal olarak uygun görülebilecek turizm geliri, ihracat geliri olarak kaydedilebilir. Ya da diğer suç örgütleri ile karşılıklı olarak alım satım işlemi yapılarak spekülasyon geliri elde edilmiş gibi gösterilebilir.
- Denetimin daha zayıf gerçekleştiği ülkelerde finans kurumları ya da bu kurumlarda çalışanlar ile anlaşmalı olarak paranın sisteme dâhil edilmesi gerçekleştirilebilir (Çelik, Koçağra, & Güler, 2000).

4.2. Ayrıştırma (Layering) Aşaması

Yerleştirme aşamasında nakdi formattan dönüştürülen kara paranın yasal otoritelerin denetiminden kurtulabilmesi için elde edilme kaynağından uzaklaştırarak bu süreci zorlaştırmak amaçlanmaktadır. Eğer yerleştirme aşaması sürecinde elde edilen kara para çeşitli yöntemler ile finans sektörüne dahil edilmişse kullanılacak çeşitli yöntemler ile paranın çeşitli hesaplar arasında aktarımı ve kaynağın gizlenmesi oldukça kolay ve ivedi bir şekilde gerçekleştirilebilecektir. Bu aşamada denetim mekanizmalarından kaçabilmek amacı ile paranın yasadışı kaynağından uzaklaştırmak için sıklık, karmaşıklık ve hacim açısından yasal işlemlere benzeyen bir dizi mali işlem yapılmaktadır (Çelik, Koçağra, & Güler, 2000).

4.3. Uyumlaştırma (Integration) Aşaması

Bu aşama için kara paranın kaynağına dönme aşamasıdır denilebilir. Kara para yasal işlemlerle ülkenin mali sistemine aklanmış bir şekilde sokulur. Artık paranın kaynağına ilişkin sorulabilecek bir soruya yasal bir açıklama yapılabilecek ve normal bir işlem görüntüsü elde edilmiş olacaktır (MASAK, 2012).

5. Kara Para Aklamada Menkul Kıymet Kullanımı

Sermaye Piyasalarında işlemlerin anlık olarak gerçekleşmesi ve işlemlerin uluslararası olabilmesi, piyasayı kara para aklama için potansiyel bir niteliğe büründürmektedir. Mali Eylem Görev Gücü (FATF) tarafından yayınlanan Kara para aklama Tipolojileri raporlarında menkul kıymet kullanılarak yapılan aklama için“ Para aklamının türev ve menkul kıymetler piyasaları açısından önemli bir tehdit unsuru olduğundan şüphe duymamız için elimizde sağlam nedenlerimiz var.” demektedir (FAFT, 2013). Ancak, problemin boyutunun değerlendirilmesine olanak sağlayacak az sayıda gelişme, raporlara ve ekonomi gündemine taşınmaktadır. Yine de, düzenleyici otoritelerin giderek artan incelemeleri ve denetimleriyle menkul kıymetler piyasasında para aklamının bir sorun olduğu kendini iyiden iyiye kendini hissettirmektedir.

Menkul kıymetler piyasasında işlemler ağırlıklı olarak nakit yapılmadığından dolayı, kara para işlemleri sermaye piyasasına ayrıştırma (layer) ve uyumlaştırma (Integration) aşamasında gerçekleşmektedir. Yerleştirme aşamasında, aracı kurumlarda bir çok hesap açılmakta ve bu hesaplar üzerinde menkul kıymet alımı yapılmakta, sonradan yapılan hisse satışlarıyla kazançlara yasal bir statü kazandırılmaktadır.

Menkul kıymet işlemlerini, kara para aklama işlemlerinde güvenlik açığı vermesine temelinde, piyasada alım- satıma konu olan menkul kıymetlerin hamiline olmasıdır. Çünkü hamiline varlıkların alım-satımında herhangi bir kimlik tanımlama zorunluluğu yoktur. Bu bağlamda, açılan sahte hesaplarla piyasada eş zamanlı al-sat işlemleri yapılmaktadır. Yapılan işlemlerde kazanç sağlamak nihai amaç olmadığından birçok işlem yapılmakta ve para kaynağından hızla uzaklaştırılmaktadır.

Menkul kıymet piyasasında güvenlik açıklarından faydalanılarak yapılan kara para aklama faaliyetlerine ilişkin uluslararası bir tipoloji belirleme araştırma konusu olmamıştır. (FAFT, 2009) Bu açıdan menkul kıymet piyasası için genelleştirilmiş Tipolojiler ortaya koymak mümkün değildir. Bu neden bu çalışmada her bir sermaye piyasası aracının kara para aklamaya nasıl konu edildiği ayrı ayrı ele alınacaktır.

Bir aracı kurumda açılacak yatırım hesabı, kara parayı ayırıştırma işleminde kullanmak için idealdir. Bu ayırıştırma şu şekilde yapılması mümkündür; Şüpheli yatırım hesabı, "A" ülkesinde yer alan küçük bir aracı kurum şirketinde tutulmaktadır. Hesap, "B" ülkesindeki Gayr-ı faal bir Anonim Şirketi adına açılmıştır. Hesabı kullanan gerçek şahıs ise sermaye piyasası işlemlerine mahir, eski bir aracı kurum çalışanıdır. Yatırım hesabından alım satımı yapılan menkul kıymetler, ağırlıklı olarak gözüktü pazarındaki şirketlerin hisseleridir. Bu hisseler kıyı bankacılığının yapıldığı "C" ülkesindeki şahıslar tarafından hesaba aktarılmaktadır. Hissedarlar, hisseleri uyuşturucu vb. legal olmayan bir ticaretten elde etmişlerdir.

Hesapta çok az sayıda hisse senedi al-sat işlemi yapılmakla şüpheli işlem raporlama limitlerinin altında hareket mevcuttur. Hisselerin satışıyla hesapta oluşan nakit, çoklukla raporlama limitinin altında olarak, "B" ülkesindeki temsili banka hesaplarına gönderilmiştir. Aynı gün içinde bir kişiye ait çok sayıda banka hesabına çok sayıda havale işlemi gerçekleştirile bilmektedir. Sadece, tek bir yabancı para cinsinden hesap ve off - shore bankası kullanarak etkin bir biçimde kazançlarını düzenleyici otoritelerden saklaması mümkün olmaktadır.

Suçlular işe halka açık küçük ölçekli şirketlerden birinin kontrolünü ele geçirmekle başlarlar. Çoğunluk hisse senetlerini ellerinde tutmakla, suçlular, kendilerini şirketlerin yönetim kurulu başkanı, üyeleri ya da üst düzey yöneticileri olarak görevlendirirler ve şirket bir iş planı formüle ederek şirketin varlığını kanıtlarlar. Hisse senetleri, kimliği bilinmeyen off-shore şirketlere, kara para aklayıcısının parası karşılığında verilir. Bu finansman, nadiren menkul kıymet düzenleyicileri ya da borsa tarafından onaylanan halka arz ile ancak çoklukla, tahsisli satış (özel plasman), ya da borç karşılığı çoğunluk payların teminatıyla yapılabilir.

Manipülasyon, kasıtlı olarak bir menkul kıymete ilişkin alım-satım işlemleri yaparak, menkul kıymetin fiyatını yapay bir seviyede tutmaya yönelik davranışlar olarak ifade edilmektedir (SPK, 2003). Hisse senedi manipülasyonun işleyişi oldukça basittir, ancak gereken ivmenin sağlanabilmesi için kayda değer bir başlangıç sermayesine ihtiyaç vardır. Kara para aklayıcılar da ihtiyaç duyulan bu başlangıç sermayesini tedarik edebilirler. Kara para aklama ile piyasa manipülasyonu iyi bir ilişki gerçekleştirebilir.

Manipülatör, halka açık tabela (Shell company) bir şirketin kontrolünü ele geçirir. Bu paravan şirketin hisse senetlerinin piyasa değeri, hayali danışmanlık gelirleri, sahte varlıklar yoluyla belirlenir ve ihraç edilir. Neredeyse hiç değeri olmayan paravan şirketin hisse senetleri, halka arz yoluyla, kara para aklayıcıya çok değersiz bir piyasa fiyatıyla tahsisli olarak ihraç edilir.

Kara para aklayanlar, off - shore bankaların birinde vekalet yetkisine sahip olduğu paravan anonim şirket adına bir yatırım hesabı oluşturur. Hisse senetleri, bu paravan şirkete manipülatör tarafından belirlenen fiyattan satılır. Ve söz konusu hisseler mütemediyen karşılıklı olarak giderek artan fiyatlara satılır. En son turda ise, kara para aklayanlar, hisse senetlerini, esasen üç kuruş bile etmeyen, sınır ötesi şirkete gerçek değerinin 100 katına satar. Suçlu, vergi yetkililerine sermaye kazancı olarak rapor ettiği beklenmedik bir hisse senedi piyasasından kazancına sahip olur. Sınır ötesi şirketi ise hisse senedi fiyatlarının düşmesi ile yıkıcı bir kayba maruz kalır.

Bu sistem bilişim sektörünün gelişmesiyle ortaya çıkan bir aklama tipolojisidir. Sermayeye ihtiyacı olan halka açık İnternet, e-ticaret vb. faaliyetlerde bulunan küçük ölçekli, hisse senetlerinin piyasa fiyatı çok düşük bir şirkete, aklayıcılar tarafından sermaye desteği verilerek nitelikli bir pay sahibi olunur ve şirket hakkında piyasada güçlü imajı oluşturulur. Sermayenin kaynağı yine yurtdışında gizlilik anlaşması olan bir off- shore banka hesabı kullanılır. Bu tipoloji'de aklayıcılar sadece sermaye desteğinde kalmaz. Aynı zamanda işletmenin faaliyetine ilişkin olarak da ticari

faaliyetlerinde müşteri gibi şirketten hizmet alımı yaparlar. Bu işlemler şirketinin gelir tablosundaki satışlarını ve karlılığını artırır. Bu da şirketin hisse değerlerini katlar.

Şirketin hisse değerlerindeki artışı gözetleyen düzenleyici otorite, şirketi denetlediğinde şirketin hisselerindeki değişimin faaliyetteki artışa bağlı olduğu şekilde bir rapor verir. Bu raporu gören diğer hisse senedi yatırımcıları şirket hisselerini alarak hisse fiyatlarını çok daha yukarılara çıkarır. Kara para aklayıcıları şirketin hisse değerinin, koymuş oldukları sermaye ve ödemiş oldukları faaliyetin birkaç katına geldiğini gördüklerinde hisse satışıyla şirketten çıkarlar. Böylece kara para aklayanlar hem paraların aklar hem de borsa üzerinden para kazanmış olurlar.

6. Sermaye Piyasası'nda Para Aklamaya Karşı Türkiye'deki Düzenlemeler

FATF, kara parada ülke risklerini belirttiği raporunda Türkiye için bölgesel olarak gelişen bir finansal merkez olduğu ve Asya'dan Avrupa'ya yapılan uyuşturucu ticaretinin üzerindeki bir güzergâh olduğu ifade edilmiştir. Kara para aklamanın daha çok Uluslararası değil ülke içinde gerçekleştirildiği belirtilmiştir (FAFT, 2011). Çalışmanın bu kısmında FATF'nda dikkat çektiği bu çerçevede Sermaye piyasasındaki düzenleyici ve denetleyici otoritelerin konuya olan yaklaşımlarına yer verilmiştir.

Türkiye'de suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi hakkındaki 5549 sayılı kanunda, sermaye piyasalarında faaliyet gösteren kurumları da Şüpheli İşlem Bildirim yapacak yükümlülerden saymış ve Sermaye Piyasası Kurulu uzmanlarını da denetim elemanı olarak belirtmiştir. MASAK tarafından yayınlanan 6. Nolu tebliğ 'de Sermaye piyasası işlemleri kapsamındaki şüpheli işlem bildirimine ilişkin esasları belirtilmiştir. Bu kapsamda "5. Sermaye Piyasalarına İlişkin Tipler" başlığı altında aracı kurum müşterilerinin işlemlerinden hangisinin şüpheli işlem kapsamında görüleceği detaylı olarak belirtilmiştir. (MASAK, 2008) Ayrıca 5549 sayılı kanunda, Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik olarak kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamak üzere Malî Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu'na Sermaye Piyasası Kurulu'da, Kurul Başkan yardımcısıyla temsil olunur.

Tablo 1: Şüpheli İşlem Bildirim Sayılarının Yıllara ve Kaynaklarına Göre Dağılımı

Şüpheli İşlem Bildirim Sayılarının Yıllara ve Kaynaklarına Göre Dağılımı(2006-2014)									
Şüpheli İşlem Bildirim Kaynağı	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bankalar	1.133	2.903	4.889	9.480	9.968	8141	13.504	22.086	31.146
Aracı Kurumlar	7	40	9	168	28	117	237	177	209
Finansman, Faktoring ve Finansal Kiralama Şirketleri	-	-	15	32	70	164	520	775	2065
Sigorta ve Emeklilik Şirketleri	-	3	10	129	148	286	569	629	693
Noterler	-	-	1	6	1	4	1	1	1
PTT Genel Müdürlüğü	-	-	-	6	25	11	297	850	1667
Yetkili Müesseseler (Döviz Bürosu)	-	-	-	2	11	14	123	897	498
Kargo Şirketleri	-	-	-	-	-	-	61	174	194
Serbest Muhasebeciler, Mali Müşavirler	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Talih ve Bahis Oyunları Alanında Faaliyet Gösterenler	-	-	-	-	-	1	5	1	-
İş Makineleri Dâhil Her Türlü Deniz, Hava ve Kara Nakil Vasıtalarının Alım-Satımı İle Uğraşanlar	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Toplam	1.140	2.946	4.924	9.823	10.251	8739	15.318	25592	36.483

Kaynak: (MASAK, 2014)

Yukarıdaki tabloda (Tablo 1) MASAK tarafından yayınlanan raporda yıllara göre sermaye piyasası işlemlerinde bulunan aracı kurumların şüpheli işlem bildirim oranları olarak hızlı bir şekilde artmaktadır.

Suç gelirlerinin aklanmasında sermaye piyasası kurumları tercih edilmeye başlandığı, şüpheli işlem bildiriminde bulunan kuruluş sayısındaki artış, Aşağıdaki tabloda (Tablo 2) dikkat çekmektedir.

Tablo 2: Mali Sektörde Şüpheli İşlem Bildirimi Gönderen Finansal Kuruluş Sayısının Yıllara Göre Dağılımı (2006-2012)

Şüpheli İşlem Bildirimi Gönderen Finansal Kuruluş Sayısının Yıllara Göre Dağılımı (2006-2014)									
Finansal Kuruluşlar	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bankalar	31	28	28	31	26	29	30	31	33
Sigorta ve Emeklilik Şirketleri	-	1	5	24	18	27	36	34	34
Factoring Şirketleri	-	-	2	6	14	26	28	43	51
Aracı Kurumlar	1	2	5	15	10	17	23	25	30
Finansal Kiralama Şirketleri	-	-	-	4	4	14	15	14	16
Finansman Şirketleri	-	-	1	2	2	5	4	4	5
Yetkili Müesseseler/ Kıymetli Maden Aracı Kuruluşları	-	-	-	2	1	2	2	4	12
Toplam	32	31	41	84	75	120	138	155	181

Kaynak: (MASAK, 2014)

6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanun'unda da "Aklama Suçu" kavramına yer verilmiştir. Yatırım Kuruluşlarından, Aracı Kurumların kurucularına ilişkin şartları belirleyen 44. madde'nin d fıkrasında "...suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama..." suçundan mahkum olmamasını şart koymuştur. Ayrıca Kanun'un yatırımcıların **mağduriyetinin tazmini durumunda tazmin kapsamına alınmayacak gelirleri açıklayan** 84. madde'nin 3.fıkra'sında 106. ve 107. maddelere gönderme yaparak ilgili maddelerde belirtilen sermaye piyasası suçlarından "Bilgi Suistimali" ve "Piyasa Dolandırıcılığı" suçları kapsamında aklanan gelirlerin tanzim kapsamına alınmayacağı belirtilerek, doğrudan aklama suçuna vurgu yapılmıştır.

7. Sonuç

Kara para dünya ekonomisinin bir gerçeğidir. Kara parayı elde edenlerin temel problemi bu paraya meşru bir hüviyet kazandırarak tüketmektir. Bunun yolu da yatırımın hızlı bir şekilde kazanca dönüştüğü sektörler üzerinden bunun gerçekleştirilmesidir. Bu imkânı sağlayan sektörlerin başında finans sektörü gelir. Sermaye piyasası da finans sektörünün temel ayaklarından olmakla kara para aklamada kullanılabilir potansiyeline sahiptir. Çünkü sermaye piyasasında alınan risk yüksek olduğundan elde edilen kazancın büyüklüğü çok sorgulanmaz.

Aklama suçu, Sermaye piyasalarında, sistemin bütün tarafları birbirinden bağımsız veya zincirleme bir organizasyonla gerçekleştirilebilir. Sermaye piyasasında suç bağlı işlemler, ağırlıklı olarak ikincil piyasa işlemleri göz önüne alınarak tanımlanmıştır. Nitekim sermaye piyasasında tanımlanan iki temel suç unsuru olan içerden öğrenmenin ticareti (insider trading) ve piyasası dolandırıcılığının (manipülasyon) tanımları ve nitelikleri ikincil piyasa işlemlerine gönderme yapar. Bu suç tanımlarıyla bu çalışma kapsamında incelenen aklama suçunun kaynağına inilmesi ve tespiti pek mümkün değildir.

Sermaye piyasasında kara para aklamanın ağırlıklı olarak birincil piyasa işlemleriyle çok daha rahat gerçekleştirilebileceği ve kara para açısından sistemin zayıf halkasının burada olduğunu görmek gerekir. Zira sermaye artırımını veya pay satışı yaparak halka açılacak bir şirkette suç unsuru gelirle nitelikli paya sahibi olan kişiler, şirketin hisseleri ikincil piyasada işlem gördüğünde, bu payları elden çıkararak, kara parayı çok rahat aklayabilirler.

Nitekim Türkiye’de 400 den fazla şirketin, hisse senetlerinin işlem gördüğü Borsa İstanbul’da, 235 şirket ulusal pazarda işlem görmektedir. Bunun anlamı sadece bu firmalar bütün kotasyon şartlarını sağlamaktadırlar. Mevzuat gereği ciddi denetim ve incelemeler ağırlıklı olarak bunlar üzerinde yapılmaktadır. Diğer pazarlarda işlem gören firmalara ise mevzuatta, yeterlilik ve denetim açısından çeşitli muafiyetler tanınmıştır. Sistemin bu açıklarının kara para aklayanlar tarafından su istimal edilmesi mümkündür. SPK’nın da yıllık raporlarından da anlaşıldığı üzere, halka açık şirketlerinin tamamının yıllık olarak denetlenmesi mümkün olmamaktadır. 2014 için ise 50 şirket denetlemiştir (SPK, 2014).

Sahip olduğu suç unsuru geliri aklamak için çeşitli yollara başvuran suçlular, Türkiye gibi gelişen ve coğrafi olarak geçiş bölgesi niteliği olan bir ülkenin, Sermaye piyasalarındaki bu durumu geniş boyutta suiistimal etmeden gerekli tedbirlerin alınması gerekir.

Sonuç olarak bu çalışma çeşitli kısıtlar altında yapılmıştır. Temel kısıt vaka analizinin yapılamamasıdır. Bunun nedeni de yasal olarak, kara para aklama ve benzeri şüpheli işlemlerin bildirimlerinin, düzenleyici otoriteler ve kolluk güçlerinden başka kimseyle paylaşılmasının yasak olmasıdır. (6362 Sayılı SPK. md. 113) Düzenleyici otoritelerin soruşturma ve kovuşturma aşamasında şüpheli işlem takibinin gizli yapılması gereklidir. Ancak bu işlemlerin sonuçlarının faaliyet raporlarında daha fazla detaylandırılarak kamuoyu ile paylaşılması, bu konuda yapılacak çalışmalar açısından çok faydalı olacaktır. Bu durum özellikle sermaye piyasası işlemlerinin kara para aklamada kullanılmasında temel problem olan tipoloji belirleme konusunda çok yararlı olacaktır.

Kaynakça

- Alp, İ. A. (2000). *Paranın Karası, Kara Paranın Makro Ekonomik Etkileri*. <http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/akgunmakale.htm>, 03.02.2015.
- Avrupa Birliği. (2005). Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime. <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/141.htm>, 05.03.2015.
- Aykın, H. (2007). *Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar*. Uluslararası Ekonomik Sorunlar, 33-40.
- Birleşmiş Milletler. (1998). Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Konvansiyonu). Masak: http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/mevzuat/sucgelirlerinin_aklanmasi/uluslararası%C4%B1_mevzuat/BirleşmişMilletler/1.htm, 02.02.2015.
- Council Of Europe. (2008). Use of securities in Money laundering scheme: [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Typologies/MONEYVAL\(2008\)24Reptyp_securityes.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Typologies/MONEYVAL(2008)24Reptyp_securityes.pdf), 20.08.2015.
- Çelik, K., Koçağra, S. I., & Güler, K. (2000). *Kara Para Aklama (Tanımı, Aşamaları, Yöntemleri ve İlgili Uluslararası Çalışmalar)*. Ankara: Masak.
- Eurasian Group. (2013). Money Laundering Through Securities Markets: http://www.eurasiangroup.org/files/Typoloji%20EAG/WGTYP_2013_4_eng_copy0.pdf, 20.08.2015.
- FATF. (2009). Money Laundering. Financial Action Task Force: www.fatf-gafi.org/pages/faq/moneylaundering, 11.02.2015.
- FAFT. (2009). Money Laundering and Terrorist Financing in the Securities Sector.
- FAFT. (2011). FAFT Guidance: Anti-Money Laundering and Terrorist Financing Measures and Financial Inclusion.
- FAFT. (2013). <http://www.fatf-gafi.org/topics/methodsandtrends>, 10.01.2015.
- Jayasuriya, D. (2003). *Money Laundering And Terrorist Financing: The Role Of Capital Market Regulators*, Journal of Financial Crime, 10(1), 30–36.
- Jayasuriya, D. (2009). *Anti-Money Laundering Efforts, Stock Market Operations And Good Governance, Qualitative Research in Financial Markets*, 1(1), 46–58.
- Lai, L. (2010). *Misuse Of Securities And Futures Market By Money Launderers - A General Overview*, Journal of Money Laundering Control, 13(1), 66 –69.
- MASAK. (2008). Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği Sıra no:6. <http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/mevzuat/tebligler/teblig6.htm>, 22.01.2015.
- MASAK. (2012). Mali Suçları Araştırma Kurulu 2012 Yılı Faaliyet Raporu.
- MASAK. (2014). Mali Suçları Araştırma Kurulu 2014 Yılı Faaliyet Raporu.

- Money Laundering Risk Index. (2012). Dirtydealing.org: http://www.dirtydealing.org/IMAGES/money_laundering_risk_index/Country%20Index%205.pdf, 03.01.2015.
- Pemberton, G. (2000). *Money Laundering in Securities Markets*. The Money Laundering Bulletin, London, England.
- Schneider, S. (2004). *Money Laundering And Crime Management: Money Laundering Through Securities An Analysis Of Canadian Police Cases*, Asper Review of International Business and Trade Law, Vol.IV.
- SPK. (2003). Hisse Senedi Piyasasında Kullanılan Manipülasyon Kullanılan Yöntem Örnekleri Manipülatif İşlem Kalıbı Örnekleri Korunma Yolları.
- SPK. (2014). Sermaye Piyasası Kurulu 2014 Yılı Faaliyet Raporu.
- UNODC. (2012). Objectives of the Global Programme against Money-Laundering, Proceeds of Crime and the Financing of Terrorism. United Nations Office on Drugs and Crime: <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/programme-objectives.html?ref=menuside>, 20.01.2015.
- United States General Accounting Office. (2001). Anti-Money Laundering Efforts in Securities Industry: <http://www.gao.gov/assets/240/232842.pdf>, 20.08.2015.